

A lóvá tett város

1

Sok-sok évvel ezelőtt történt. Hadleyburg volt a környék legbecsületesebb és legtisztességesebb városa. Hírnevét három nemzedéken át megóvta minden szennytől, s büszkébb volt rá, mint bármelyik tulajdonára. Olyan büszke volt rá, s annyira biztosítani akarta fennmaradását, hogy már a bölcsőben tanítani kezdte csecsemőit a becsületes magatartásra, s e pillanattól fogva ezt a tanítást tette kultúrájuk alapjává mindaddig, míg neveltetésük tartott. Kamaszkorukban pedig távoltartotta az ifjú embereket a kísértésektől, s így tisztességüknek megadatott a lehetőség, hogy megkeményedjék és megszilárduljon, és szinte már vérükké váljon. A szomszédos városok féltékenykedtek e nemes tekintélyre, s úgy tettek, mintha kinevetnék Hadleyburg büszkélkedését, és hiúságnak nevezték; ugyanakkor azonban kénytelenek voltak elismerni, hogy Hadleyburg valóban megvesztegethetetlen város; s ha kényszerítik őket, azt is elismerik, hogy egy ifjú embernek, amikor elhagyta szülővárosát s tisztességes megélhetés után nézett, elegendő ajánlás volt, ha Hadleyburg eresztette szárnyra.

De végül is, az idők folyamán Hadleyburg szerencsétlenségére megsértett egy átutazó idegent; alkalmasint nem is tudott róla, s bizonyára nem sok gondot okozott neki, mert Hadleyburg megelégedett önmagával, s egy fikarcnyit sem törődött idegen emberek véleményével. Mégis hasznos lett volna, ha ebben az esetben kivételt tesz, mert az idegen keserű és bosszúálló ember volt. Egy

álló esztendeig vándorolt, s szívét még mindig bántotta a sérelem, és minden üres percét arra szentelte, hogy megfelelő elégtételt agyaljon ki. Többféle tervet állított fel, s mindegyik jó volt, de egyik sem eléggé elsöprő erejű; a legvérszegényebb is sok embert megsebzett volna, de ő olyan tervet akart, amely az egész városra kihat, és senkit sem enged ép bőrrel menekülni. Végezetül szerencsés ötlete támadt, s amikor felvillant agyában, egész lelkét gonosz öröm világította be. Egyszeriben tervezgetni kezdett, s közben így mormogott magában: Ez már igen, meg fogom rontani a várost.

Hat hónappal később Hadleyburgbe ment. Este tíz felé érkezett bricskáján a bank öreg pénztárosának házához. Egy zsákot vett ki a bricskából, vállára emelte, végigtá-molygott vele az udvaron és kopogtatott az ajtón.

– Szabad – mondta egy női hang, ő belépett és letette zsákját a szalonban a kandalló mögé.

– Kérem, maradjon ülve, asszonyom – mondta udvariasan az öreg hölgynek, aki a lámpafényben ülve a Misszionárius Hírlapot olvasta. – Végre, most jól el van rejtve; az ember alig venné észre, hogy ott van. Beszélhetnék egy pillanatra a férjével, asszonyom?

– Nem, elment Brixtonba, s aligha jön meg hajnal előtt.

– Rendben van, asszonyom, nem számít. Csak ezt a zsákot akartam a gondjaira bízni, hogy átadja majd a jogos tulajdonosnak, ha megtalálják. Idegen vagyok, a férje nem ismer; csak azért utazom át ma éjszaka a városon, hogy elintézzem a dolgot, amely már régóta nyomja a lelkemet. Küldetésem most véget ért, s én büszkén és megelégedve távozom, hogy soha többé ne lássanak. Egy írást csatoltam a zsákhoz, az majd mindent elmagyaráz. Jó éjt, asszonyom.

Az öreg hölgy félt a hatalmas, titokzatos idegentől, s boldog volt, hogy eltávozott. Kíváncsisága azonban felébredt, egyenesen odament a zsákhoz és kezébe vette az írást. Így kezdődött:

Közzé kell tétetni vagy magánnyomozás útján kell az illetőt megkerestetni – mindkét módszer megfelelő. E zsákban százhatvan font négy uncia súlyú aranypénz van...

– Te jószágos ég, az ajtó nincs bezárva!

Mrs. Richards egész testében reszketve az ajtóhoz rohant, bezárta, aztán lehúzta az ablakredőnyöket, s rémülten, dobogó szívvel állodogálva azon töprengett, hogyan biztosíthatná még jobban magát és a pénzt. Egy ideig betörők után fülelt, majd engedett a kíváncsiságnak, visszatért a lámpához és végigolvasta az írást:

Idegen vagyok s most visszatérek hazámba, hogy végleg ott maradjak. Hálás vagyok Amerikának mindazért, amit kezeiből kaptam, míg földjén tartózkodtam, s különösen hálás vagyok egyik polgárának, egy hadleyburgi polgárnak, aki egy-két éve nagy szívességet tett nekem. Voltaképpen két nagy szívességet. Meg fogom magyarázni. Szenvedélyes kártyás voltam. Voltam, mondom. Tönkrement kártyás voltam. Éjszaka érkeztem a városba, éhesen, egy fitying nélkül. Segítségért könyörögtem a sötétben. Nappal szégyelltem volna kéregetni. Jó helyen kértem. Valaki adott nekem húsz dollárt, vagyis az életet adta, úgy éreztem. Vagyont is adott: mert ebből a pénzből meggazdagodtam a kártyaasztalnál.

S végezetül tett egy megjegyzést, amely mindmáig elkísért, és végül le is győzött: soha többé nem kártyázom. Ma már fogalmam sincs róla, ki volt az az ember, de meg akarom kerestetni, s vissza akarom adni neki a pénzét; osztogassa el, dobja el, tartsa meg, ahogy neki tetszik. Csak ezen az úton tudom hálámat kifejezni. Ha maradhatnék, magam keresném meg őt; de nem számít, így is előkerül. Hadleyburg becsületes város, megvesztegethetetlen város, s tudom, hogy nyugodtan megbízhatom benne. Ezt az embert a nekem tett megjegyzéséről ismerni fel: valami azt súgja, hogy emlékezni fog rá.

Tervem a következő: ha magánúton óhajtának kutatni, ám legyen. Mondják el e levél tartalmát mindenkinek, akiről feltételezhető, hogy ő volt a jótévő. Ha azt válaszolja: „Én voltam; s a szóbanforgó megjegyzés így és így hangzott”; tegyenek egy próbát: nyissák ki a zsákot, s találnak egy lepecsételt borítékot, amely a megjegyzést tartalmazza. Ha a jelölt közölte megjegyzés egyezik vele, adják át neki a pénzt s ne kérdezősködjének tovább, mert bizonyosan ő a jótévő.

Ha azonban a nyilvános kutatást választják, tegyék közzé ezt az írást a helyi lapban a következő utasítások mellett: Harminc nap múlva (szerdán) jelenjen meg a pályázó a város nagytermében, este nyolckor és nyújtsa át a megjegyzést egy lepecsételt borítékban Burgess tiszteletes úrnak (ha szíves lesz elvállalni a szerepet); és Burgess tiszteletes úr törje fel ott a zsák pecsétjeit, nyissa ki és nézze meg, helyes-e a megjegyzés; ha igen, adják át a pénzt őszinte hálám kíséretében az ily módon felismert jótévőknek.